

POCZESNY (38) *ai*

poczesny (34), **poczeszny** (2), **poczesny** (2); poczesny *SarnUzn*; poczesny: poczesny: poczesny *HistRzym* (6:-:2), *ModrzBaz* (2:1).

o oraz e *jasne*.

comp pocześni(e)jszy (4).

sg m N poczesny, pocześni(e)jszy (11). ◊ [G poczesn(e)go.] ◊ A poczesny (2). ◊ I poczesni(e)jszym (1). ◊ *f N* poczesną (5). ◊ G poczesn(e)j (1). ◊ A poczesną (2). ◊ *n G* poczesn(e)go (1). ◊ A poczesn(e) (1). ◊ L poczesnym (3). ◊ *pl N m pers* pocześni (1). ◊ G poczesnych (2). ◊ D poczesnym (2). ◊ A *pl m pers* poczesn(e) (1). *subst* poczesn(e) (2). ◊ I *m* poczesnymi, pocześni(e)jszymi *ModrzBaz* (2), pocześni(e)jsz(e)mi (1) *BierEz*.

Sł stp: poczesny, poczesny, *Cn*: poczesny, *Linde XVI – XVIII w.*: poczesny, poczesny, poczesny.

1. Godny szacunku, otoczony czcią; *honestus Modrz, Calag, Cn; honoratus Mącz, Modrz; gravis, honorabilis Mącz; honorarius, honorificus, honorus, perhonorificus Cn* (20) :

a. O ludziach; też: pełen zalet (18) : *BierEz M2v, O2; [Ligurgus]* Wielką cześć kazał czynić niebogatom albo mocnym, ale łtarem ludziami a poczesnym. *BielŻyw* 27, 15; *Honorabilis [...]*, *Vczciwy poczesny/ to yeft godny czci. Mącz* 157d, 149b, 157d; *niekthore Książę Burguńskie/ posłał posły poczesne ku ktolewn[e] [!]/ żądaiąc ię znią łlubić. HistRzym* 33; *ModrzBaz* 51, 141v; *Calag* 145a.

poczesny czym (1): Był też Krol Appollon wielkiej mądrości/ a łwym dworłtwem bārzo poczesny *HistRzym* 9.

W połączeniach szeregowych (4): Człowiek [któremu panuje planeta Jowisz] bywa łsprawiedliwy/ poczesny/ prawdziwy/ łaskawy/ łwiebodny, wierny/ pokorny/ miłofiemy/ łromieźliwy/ łprzyjemny kaźdemu miły/ wyłokiej myłli. *FalZioł V* 51; *BierRozm* 14; *HistRzym* 22v; Wiele ich iest/ ktorym ię zda iakoby niebyli poczesnymi/ ielliby ię im łłancuch niełwiecił ná łzyi/ ktorzy im kto droźszy ma/ [...] tem ię rozumie być poczesnieyłzym/ łacnieyłzym/ y kaźdego wrzędu dołtoynieyłzym. *ModrzBaz* 51.

Szereg: »poczesny a mądry (a. rozumny)« (2): ktoré [rady] owłzeyki w Pychu a w Swewoli [tak nazwanych osobach] nienáydzie/ aczkoli ię widzą poczesnij a łrozumni. *ForCnR E2v; HistRzym* 23. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

b. O abstraktach (2) :

W połączeniu szeregowym (1): Lecź Kołcioł S. Rzymłki/ acź włzytki łwoie Cerymonie ma/ wielce poczesne/ włpániále/ włciwe/ y łudzkiej łocielze y łpotrzebie łłuzące: [...] włzákze [...] *SkarJedn* 371.

Iron. (1):

W połączeniu szeregowym (1): łepiej nákoniec dyabel wierzył y łwyznawał w Ewányeliey a niżeli ci ktorzy to łwyznáníe ławne łdierzą. Ták piękna/ łłagodna/ łzgodna/ włczywa y poczesna to iest náuká y wiałá łtych łNowowierkow. *SarnUzn G8*.

2. Wyrażający szacunek; w funkcji rzeczownika: »poczesna« = poczesunek (1) : a on wıęcey czynił dla tego/ żeby łgratis w łgołpodzie kaźdey wypił poczesną od kaźdego/ że łmoy miły łłłáchćić łepiej ię wrczył łpełnymi łbez łpieniędzy/ niż łdrugi łco w łrzedzie łsiedząc łkopę w łmiełzku ma *WerGołc* 223.

3. *Uczciwy; obyczajny (3)* : *BierRozm* 19; ná pokładzinach Nowożenia ma obiáwić iefli iuż dofyć vczynił temu o co fie zawiódł/ tedy będą wzyfscy ípiewác nie bárzo poczeńne pieśni. *BielKron* 465; Bo który fługá Pánu iefł pomocá do czći/ [...] do poczeńnego nábycia máiętności/ [...] tám ma Pan o nim wiedzieć/ [...] y wychowanie dobre dáć powinien/ iáko iedney podporze fwoiey *GostGosp* 155.

4. *Chlubny, zaszczytny (1)* :

Wyrażenie: »sława poczesna« (1): Przetoż y ty Páni miła/ Byś się bárdzo niekwápiła: Chćieć áby tácy fłużyli/ ktorzyby podobni byli. Chcefzli v mężá być wdzięczną/ Sławę záchowác poczeńną: Przez ktorey ty niemożefz żyć/ Iefli chcefz dobrá żoná być. *BierEz* B4v.

5. *Wskazujący na wysoką pozycję społeczną (9)* : iedźmy tám gdzie ciáło iego przywieżiono/ á vczyniemy iemu pogrzeb poczeńny *HistRzym* 33, 33.

Wyrażenia: »poczesne miejsce« [szyk 1:1] (2): Iefli záftołem niľko/ w káćie gdzie vśiędzie/ To fie gniewa [...]. Przeto fie więc gofpodarz z fadzánia wymawia/ Iż káżda ná fwym mieyfcu poczeńnym przeftawa. *BielRozm* 25; miłość vmárłemu pokázuiemy/ gdy ie [ciało] ná poczeńnym y nabożnym mieyfcu chowamy *SkarKaz* 386a.

»poczesna(-e) szata, odzienie« (2:2): *Mącz* 420a, 456d; Otho iáko kraľny iefth [książę] á możny y przyiemny. Słudzy iego wzyfscy fą w poczeńnym odzieniu. *HistRzym* 52, 130v; [Volck 665].

Szereg: »uczciwy, (a) poczesny« (2): Toga, Ofobliwy Xtałt fzáty był v Rzymiánów/ długa vczćiwa á poczeńna fzáta. *Mącz* 456d, 420a.

a. *Ubrany w szatę wskazującą na wysoką pozycję społeczną (1)* : Mulier stolata, Biała głowá poczeńna/ fpaniła. *Mącz* 420a.

6. *Urodziwy; honestus, liberalis Mącz (4)* : Nie wzyfscy ktorzi fą cudni/ Závźwe bywáią rozumni: Będzieć poczeńną poftawá/ Ale wnątrz nie dobra ípráwá. *BierEz* I; *OpecŻywList* C; *Honestus*, *Poczeńny*/ piękny/ wdzięczney ofoby. *Mącz* 157d, 191a.

[*Szereg*: »poczesny i spaniały«: Ille erat honefta facie et liberali. On był oblicza poczeńnego y fpaniáľego. *TerentMatKęł* E5, A5v.]

7. [Darowany, ofiarowany:

Zestawienie: »poczesny owies« = rodzaj czynszu składanego na podarunek okolicznościowy dla pana [szyk zmienny]: Ex laneo 1 virgis 5 [...] przydzie census mc. 1/20 [...], wyjąwszy jeszcze godny i poczesny owies *LustrSand* 68, 68, 69, 70, 71.

a. *W funkcji rzeczownika*: »poczesne« = rodzaj czynszu składanego na podarunek okolicznościowy dla pana; *honor, honorarium Cn*: II grossos ad festum Natalis Domini ratione honorantiae, alias poczesne, de quolibet manso *WizytGn 1511-12* 376, 375, 378, 1563 660, 661, 662; Item z przyrobków płacá wszyscy pro anno gr 28, poczesnego gr 11/4 1/2 *LustrKrak* I 164, 147, 163, 173.]

Synonimy: 1. cnotliwy, pocziwy, poważny, szanowany, wspaniały; 3. obyczajny, pocziwy, uczciwy; 5. wysoki; 6. cudny, piękny, wdzięczny; 7. darowany, ofiarowany.

Cf **NIEPOCZESNY**